

ג) אכרם נפרד מלוט

(פרק יג)

הפרק שלפנינו מראה כיצד מביאה ההשגחה האלהית לביצועו המושלם של הציווי „לך-לך“, שניתן לו לאכרם בתחילת הפרשה. אכן, כבר אז הוטל על אכרם לעזוב את ביתו ואת משפחתו לחלוטין, ואף על פי כן

---

⁴⁴ להלן כ, יא ואילך. —

⁴⁵ לפי יוסף בן מתתיהו (עתיקות א' ה, א) נודעה לו סיבת הנגעים על ידי

חרטומו וכהניו. —

⁴⁶ „דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום אחר“, ירושלמי ר"ה ג, ה

(המ'). —

⁴⁷ להלן כ, טו. —

⁴⁸ שם (המ'). —

„וילך אתו לט“¹, לוט הלך עמו כי לא רצה להפרד מעליו, ואילו לדחותו — לא היה נראה לו לאברם. אך לאמיתו של דבר לא התאים לוט לחברתו של אברם, לוט זה שלאחר מכן איננו בו לחברת אנשי סדום. לכן מסובב בעל הסיבות את הדברים כך שלוט ייפרד מאברם מרצונו, עקב נסיבות שנוצרו. ונראה, שמטרתו העיקרית של סיפור זה היא, להראות לנו פרידה זו מאחרון הקרובים שנשאר עמו. ראייה לכך, שמיד אחר הפרידה חוזרת אליו ההבטחה האלהית לנחול את ארץ כנען, והפעם בתוספת „עד עולם“², כאילו רק עתה היה שלם ביתו, רק עתה נמצא ראוי לקבל את ההבטחה שהארץ תהיה לו ולזרעו לנצח. ורק דרך אגב מראה לנו הכתוב גם את מידת רדיפת השלום של אברם ואת רוחב לבו — אין הוא רוצה במריבה עם קרובו, ואף על פי שהוא המבוגר שביניהם, הוא מניח לו ללוט לבחור באזור הרצוי לו, הכל כדי שלא להגרר למריבה.

הפסוקים א"ב. ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל־אשר־
לו ולוט עמו הננכה. ואברם כבוד מאר, כמקנה בכסף
ובזהב.

הנגבה, לדרומה של ארץ כנען, חזרה לנגב זה³, שמשם ירד למצרים. — כבוד, דהיינו עשיר. — במקנה, עם ה"א הידיעה שבאה לפני המושג הכולל. — בכסף ובזהב. מסתבר שגם אלה קבלו במצרים, או זכה בהם על ידי מכירת המתנות שניתנו לו שם⁴.

הפסוקים ג"ד. וילך למסעיו מנגב ועד־בית־אל, עד המקום
אשר־היה שם אהלה בתחלה בין בית־אל ובין העי.

¹ לעיל יב, ד. —

² להלן פסוק טו. —

³ לעיל יב, ט. —

⁴ שם, טז. —

אל-מקום המזבח אשר-עשה שם בראשונה, ויקרא שם
אברם בשם ה'.

למסעיו. לפי תרגום השבעים, הוולגטה, רש"י ואחרים פירושו, שחזר על כל התחנות, שבהן חנה בדרכו למצרים; אך לנו נראה יותר נכון לפרש „למסעיו“ — לאט לאט, כלומר לא במסע אחד רצוף כי אם תחנה תחנה; השווה שמות יז, א; מ, לו; במדבר, י, ב ועוד. — ועד. ה"ו כאילו מותחת קו מנקודת המוצא אל המטרה. — בת חלה. אי אפשר לומר כאן „בראשונה“, כאמור בפסוק הבא, וכן להיפך, אין מקום לומר בפסוק הבא בתחילה, כאמור כאן. לגבי הקמת האהל נאמר „בתחלה“, מכיוון שהקמת האהל שבבית-אל היתה הקמת האהל המקורית, ואילו לגבי הקמת המזבח אי אפשר לומר כך, שהרי כבר הקים אברם מזבח קודם לכן, בשכם⁵. — ויקרא וגו', יש מי שרואה בסיפא זה המשך של משפט היחס שמתחיל במלים „אשר עשה“⁶. אך החזרה על הנושא — אברם — מראה, שלפנינו משפט ראשי נוסף.

הפסוקים ה"ז, זגב-ללוט ההלך את-אברם, היה צאן-יובקר
ואהלים. ולא-נשא אתם הארץ לשבת יחדו, כי-היה
רכושם רב ולא-יכלו לשבת יחדו.

ההלך את-אברם, להראות שכל רכושו בא לו ללוט רק הודות להליכתו את אברם, ואף על פי כן ויתר לו אברם. — ואהלים, בחולם במקום קמץ חטופה. „אהלים“ כולל גם את יושביהם של אהלים אלה וכליהם. — נשא, בלשון זכר, אף על פי שמוסב על ארץ, וכן הוא בישע"י ט, יח; סו, ח ועוד; אך ראה רש"י ד"ה ולא נשא. הארץ לא יכלה לספק די מספוא לבהמת שניהם.

⁵ לעיל יב, ז. —

⁶ רש"י בפירושו הראשון, ועוד (המ'). —

הפסוקים ז"ט. ויהי־ריב בין רעי מקנה־אברם ובין רעי
מקנה־לוט, והכנעני והפרזי או ישב בארץ. ויאמר אברם
אל־לוט אל־נא תהי מריבה ביני וביןך ובין רעי ובין
רעיך, כי־אנשים אחים אנתנו. הלא כל־הארץ לפניך
הפרד נא מעלי, אם־השמאל ואימנה ואם־הימין
ואשמאלה.

ריב. מסתבר שהריב פרץ על אדות שדות מרעה או על אדות בארות;
השווה להלן כא. כה; כו. כ. — והכנעני והפרזי וגו', להסביר
מדוע אין שדות המרעה מספיקים לבהמת שניהם. מלבד הכנעני, שכבר
היה שם (ראה לעיל יב, ו), נוסף גם הפרזי לארץ הזאת^ז). לכאורה היה
מקומה של הערה זו לפני פסוק ו. דומה איפוא, שכוונתה לומר עוד
דבר — מכיוון שעמים זרים היו יושבים בארץ, היה במריבות אלה
משום סכנה, שכן בנקל ימנו אלה עצמם לשופטים בין הצדדים הרבים
וישעבדום לעצמם. היתה זו סיבה נוספת לשאוף לשלום — ולפרידה. —
אנשים אחים, כמשמעו, וכפי שקורא גם לשרי אחותו^ח); השווה
רשי להלן כ, יב. — השמאל... הימין. יחס־תא של המקום;
ויש להשלים — תפרד. הפעלים גוזרים משמות התואר ימין ושמאל
ומשמעותם היא פנה על ימין, פנה על שמאל; השווה להלן כה, מט.

הפסוקים י"ג. וישא־לוט את־עיניו וירא את־כל־כבר
הירדן כי כלה משקה לפני | שחת ה' את־סדם ואת־
עמרה כגז־ה' בארץ מצרים באכה צער. ויבחר־לו לוט
את כל־כבר הירדן ויסע לוט מקדם, ויפרדו איש מעל

^ז יש מן המבקרים שרואים גם מסיפא זה משום תוספת "העורך", אחר זמן
משה, כמו בפסוק המקביל יב, ו (הערה 18, שם). —
^ח לעיל יב, יג ולהלן כ, ב. —

אחיו. אברם ישב בארץ-כנען, ולוט ישב בערי הכנר
ויאהל עדי-מדם. ואנשי סדם רעים וחמאים לה' מאד.

וישא-לוט, לוט נושא עיניו כדי להתבונן באזור. למצוא לעצמו
מקום מגורים נאות. — ככר הירדן. שכיה יותר הוא השימוש בקיצור
— הככר (להלן יט, יז; דברים לד, ג), ופירושו שתי גדות הירדן, מים
כנרת ועד לים המלח. כולל אזור ים המלח עצמו. — משקה, הרי זה
שם עצם, ומשמעו — אזור מושקה; בלשון התלמוד: בית שקיא; והשווה
מלבי"ם לפסוקנו. — לפני... עמרה, מאמר מוסגר. — כגן ה', מוסב
על „משקה". כלומר חוזר אל לפני המאמר המוסגר, ופירושו כגן עדן. —
כארץ מצרים. מצרים היתה מפורסמת בשל פוריותה. אל נכון מפרש
רש"י⁹ „כגן ה' — לאילנות, כארץ מצרים — לזרעים". שאלמלא כן
הרי לא יוסבר הסדר היורד של מושאי ההשוואה, תחילה גן ה' ואחר
כך ארץ מצרים¹⁰. — באכה צער, בחופו הדרומי של ים המלח.
עד שם השתרע האזור הפורה. המלים „באכה צער" חוזרות איפוא אל
הרישא ולא אל „כארץ מצרים"¹¹. — ויאהל עדי-סדם, כלומר הוא
נסע, תוך כדי הקמת אהלים, עד סדום. במשך מסעותיו הקים אהלים, בכל
תחנה ותחנה. ואנשי סדם וגר, כאן בא הכתוב להעיד על אופיו
של לוט, אשר לא נמנע מלגור בחברת רשעים. — וחטאים, מוטעם
באתנחתא, כדי להפרידו מ„לה", לרמוז שאנשי סדום חטאו לא רק לה',
כי אם, ואולי עוד יותר מזה, לאדם, לחברה האנושית; השווה יחזקאל
טז, מט. — לה', כמו לפני ה'; השווה לעיל ז, א, והשווה התרגומים.

הפסוקים יד-יז. וה' אמר אל-אברם אחרי הפרד-לוט מעמו

שא-נא עיניך וראה מן-המקום אשר-אתה שם, צפנה

⁹ על פי בראשית רבה פרשה מא, ט וגם ספרי לדברים יא, י (המ'). —

¹⁰ ועוד פחות מזה יתקבל פירושו של דליצש, שארץ מצרים בא כאן כתמורה

לגן ה'. —

¹¹ המשיטא לא שמה לב לדבר זה ולכן תקנה באכה צען. —

ונגבה וקרמה וימה. כי את־כל־הארץ אשר־אתה ראה
 לך אתננה, ולזרעך ער־עולם. ושמתי את־זרעך כעפר
 הארץ, אשר | אפ־יוכל איש למנות את־עפר הארץ
 גם־זרעך ימנה. קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה, כי
 לך אתננה.

אחר שלוט נפרד מאברם, חוזר ה' על הבטחתו, להראות שהבטחה זו
 ניתנה לאברם לבדו ולזרעו אחריו. — וראה. בית־אל היתה במרכז
 הארץ, ונחז היה לראות את כל הארץ, מסביב. — עד־עולם, עתה,
 לאחר שאברם קנה לעצמו זכות נוספת, על ידי התנהגותו נדבת הלב,
 מוחזקת ההבטחה שניתנה לו זה מכבר. — כעפר הארץ, משלים
 אחרים הם „חול הים“⁽¹²⁾, וכן „כוכבי השמים“⁽¹³⁾. — את־עפר הארץ,
 הכתוב חוזר על המושא; השווה להלן ג. יג. — התהלך, הליכה זו
 מצווה לו לאברם או לשם עשיית חזקה בארץ⁽¹⁴⁾, או לשם הפגנת חופש
 התנועה בה כבעליה.

109 פסוק יח. ויאהל אברם ויבא וישב באלני ממרא אשר
 בחברון, ויבן־שם מזבח לה'.

ויאהל, כלומר עבר ממקום למקום, תוך הקמת אהלים בחנייותיו.
 בכל הארץ, כפי שציווהו ה', עד אשר התישב קבע בחברון, מקום שבו
 גם נקבר. חברון זו נבנתה שבע שנים לפני צען שבמצרים⁽¹⁵⁾. בימי אברם
 היה ממרא בעלי העיר ועל שמו היא נקראה⁽¹⁶⁾, (אולם ייתכן שרק יער

⁽¹²⁾ להלן כב, יז; לב, יג ועוד. —

⁽¹³⁾ להלן כב, יז; כו, ד; שמות לב, יג ועוד. —

⁽¹⁴⁾ השוה דעת רבי אליעזר בבבא בתרא ק, ע"א וכן בתרגום יונתן (המ'). —

⁽¹⁵⁾ במדבר יג, כב. —

⁽¹⁶⁾ השוה להלן כב, יט. —

האלונים שהיה שם נקרא „ממרא“ בקיצור). מאוחר יותר, כאשר בני הענקים השתלטו על העיר, היא נקראה קרית ארבע¹⁷, לכאורה על שם אחד השרים מבני הענקים, ואילו כיום היא נקראת אל־ח'ליל (הידיד), לכבודו של אברהם, המכונה אצל הערבים ידיד ה'; השווה גם ישעי' מא, ח; דברי הימים ב' כ, ז. — ויבן. גם דורות רבים אחרי כן היה מזבח בחברון; השווה שמואל ב' טו, ז.

¹⁷ להלן כג, ב. —

¹ תהלים קג, כ. —

² להלן יח ואילך. —

³ ירמיה א, יד. —